

İlköğretim 4. ve 5. Sınıf İzci Öğrencilerin Çevreye Karşı Tutumları

Sabahattin ÇİFTÇİ*

Ümmühan CİHANGİR**

Özet- Çevre konusunda bilinçli ve duyarlı bireyler yetiştirmek, çevre sorunlarının çözümü için en etkili yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada okullarda uygulanan izcilik faaliyetleri çok önemli bir yer tutmaktadır. Bugün izciliğin doğal tabiata ve çevreye verdiği önem herkes tarafından bilinmektedir. Yapılan faaliyetlerin birçoğunun içeriğinde çevreyi ve doğayı koruma amaçlı doğrudan uygulamaya yönelik birçok beceri kazandırılmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada izcilik faaliyetlerinin ilköğretim 1. kademe 4. ve 5. sınıf izci öğrencilerin çevreye karşı tutumlarına etkisi incelenmiştir. Araştırma 2008-2009 öğretim yılında Adana ilinde toplam 395 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma, tarama modelindedir. Araştırmada ilköğretim öğrencileri için hazırlanmış olan ÇTÖ (Çevre Tutum Ölçeği) ve görüşmeler için açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda izci öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. İzci lideri ve sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre de izci öğrencilerin çevre konusunda diğer öğrencilere göre daha bilinçli ve duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler- İzcilik, İlköğretim, Çevre Tutumu.

Giriş

Gönüllü, uluslararası, üniformalı bir gençlik faaliyeti olarak tanımlanan izcilik, bugün 216 ülkede tanınan, 154 ülkede ulusal teşkilatlarla yönetilen ve dünya-

* Arş. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

**İlköğretim Öğretmeni, Kırşehir/Akçakent Şeyh Şamil İlköğretim Okulu

da sayıları 40 milyon civarında olan dünyanın en büyük gençlik organizasyonlarından biridir (Sapsız, 2008). İzcilik, çeşitli yaş gruplarındaki çocukların ve gençlerin zihinsel, bedensel, sosyal ve ruhsal gelişmelerine katkıda bulunan, yapıcı, yaratıcı yeteneklerinin geliştirilmesi için gerekli çabaları içeren, onları ülke kalkınmasının temeli olan bilgi ve becerilerle donatmayı hedef alan, demokratik kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlayan, ulusal ve uluslararası tüm gençliği bünyesinde toplayan bir eğitim aracıdır (İzcinin El Kitabı, 2009).

İzcilik, uygulamalı bilgi ve beceri kazandıran bir eğitim niteliği taşır. Bu nedenle de izcilik tüm dünyada öğretimi destekleyen bir etkinlik olarak değerlendirilmiş ve okullara bağlı olarak izcilik organizasyonları kurulmuştur (Güven, 2003). Türkiye’de de gittikçe artan bir öneme sahip olan izcilik faaliyetleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Okul İçi Beden Eğitim ve Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Bugün hemen hemen bütün okullarımıza yayılmış durumda olan izcilik, okullarda görev yapan izci lideri öğretmenlerin denetiminde çeşitli faaliyetlerle gerçekleştirilmektedir.

Tabiattan öğrenilecekleri öğrenmenin en güzel yollarından biri olan izcilik, çocuk ve gencin karakterini, sağlığını ve kabiliyetini geliştirmek suretiyle eğitimin boşluklarını dolduran çocuk ve gençlere yalnız hayatın nasıl kazanılacağını değil nasıl yaşanacağını da öğretmektedir. İzcilik eğitiminin amacı, çocuk ve genci sadece kendini düşünen bir varlık değil, başkalarına da hizmet vermeyi bilen topluma hizmet için ruhen ve bedenen gelişmiş bir insan haline getirmektir. İzcilik çocuk ve gençleri değer yargıları ve ruh sağlıkları ile birlikte boş zamanlarını programlarla değerlendiren bir eğitim sistemidir (Sapsız, 2008). Bu nedenle izciler için çeşitli faaliyetler düzenlenmektedir. Bu faaliyetler Şahin (2007) tarafından okul içi, okul dışı, kamp ve gezi faaliyetleri olmak üzere 4 başlıkta toplanmıştır.

1. Okul içi faaliyetler: Bu faaliyetler hafta içi ya da hafta sonu olabilecek şekilde, haftada 6 saat görülen izcilik dersleridir. Bu derslerde izciliğe ait temel teorik bilgiler (izcilik ve izciliğin öğeleri, izcilik tarihi, çadır kurulması, ateş yakılması, düdük komutları, düğümler ve bağlar, ilkyardım, pusula kullanım v.b.) aktarılır. 2. Okul Dışı Faaliyetler (Topluma Hizmet Çalışmaları): Ağaç dikme çalışmaları, çevre temizlikleri, çeşitli yürüyüşler ve yardım amaçlı kampanyalardan oluşur. 3. Kamp Faaliyetleri: Kampçılık, içerisinde birçok ayrı faaliyeti barındıran, belirli bir düzeyde bilgi ve beceriyi gerektiren, bu yönleriyle izciliğin özü konumunda olan bir uğraştır. Daha önceleri izcilik derslerinde teorik düzeyde öğrenilmiş olan bilgilerin, gerçek hayatta kullanılması için bir fırsat

niteliği taşır. Kamplarda milli manevi duyguların öğrenilmesi yanı sıra çevre, ilkyardım, kardeşlik v.b. birçok konuda öğrencilerin bilinçlenmesi sağlanmaktadır. 4. Geziler: İzcilik etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen gezi faaliyetleri, genellikle tarihi ve turistik bölgelerin birlikte görülebileceği programlar olarak öne çıkmaktadır. İzci öğrencilere, zihinsel, fiziksel, sosyal ve ruhsal yönlerini geliştirmeye yönelik birçok olumlu özellik, yapılan bu faaliyetlerle kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yapılan faaliyetler incelendiğinde izci öğrencilere kazandırılmaya çalışılan önemli özelliklerden birinin de öğrencilerde çevre bilincinin oluşturulması olduğu görülmektedir. İzcilik 1907’de kurulduğundan bu yana çevreyle iç içe olmuştur. İzcilik, tabiatı korumada her zaman etkin olmak ve dünya çapında çevre sorunlarına çözüm bulmada yardımcı olmaktadır. Birçok aktivitesini çevre olmadan yapamaz. İzciler, izciliği yaparak yaşayarak öğrenirler. Uygulama alanları da doğal çevrede yaptıkları kamplardır. Bu kamplarda doğal çevreye zarar vermeden hatta koruyarak verimli bir şekilde doğadan nasıl yararlanacağını öğrenir ve uygularlar. Açık havada yaşam alışkanlığı kazanmak, doğayı sevme ve koruma alışkanlığı kazandırmak izcilikte doğal çevrede uygulanan kampların amaçlarından biridir.

İzciliğin kurucusu BP’nin (Baden Powel) 80 yıl önce doğaya ve tabiat varlıklarına verdiği önem, izcilik hareketlerinin esas prensiplerini oluşturmuştur. İzciliğin temel prensipleri arasında yer alan Tanrıya karşı görevlerinde “çevreyi koruma ve dünya tabiatının bölünmezliğini korumada yardımcı olmak” görevi izciliğin doğal çevreye verdiği önemi bir kez daha vurgulamaktadır (İzci ve Çevre, 2009). Bu nedenle doğal çevre izciler için son derece önemlidir. Yapılan her türlü faaliyette çevre konusu izciler için ayrı bir önem taşımaktadır.

Bilindiği gibi çevre sorunları günümüzde insanlığın en büyük sorunlarından birini teşkil etmektedir. Artan nüfusla birlikte çoğalan ihtiyaçlar, gelişen sanayi ve ülkelerin doğal varlıklarını tehdit eden kirlenmeler, geride bıraktığımız yüzyıla damgasını vurmuştur. Her birinin yaşamsal önemi bulunan hava, su, toprak, orman, biyolojik çeşitlilik gibi pek çok değerlerde görülen bozulma, yok olma ya da kirlenme ülkeleri, çevre sorunlarıyla ilgilenmeye, yeryüzünü korumak ve geliştirmek için politikalar üretmeye ve global olarak işbirliği yapmaya zorlamıştır (Tecer, 2007). Bugün doğal çevreye saygı duymayı öğrenmek, çevreye önem vermek ve onunla birlikte nasıl var olmak gerektiğini anlamak yaşam boyu öğrenmenin temel parçalarından biri haline gelmiştir (Tung, Huang, ve Kawala, 2002). Bunun sonucu olarak son yıllarda eğitim-öğretimin çevre sorunlarını önlemedeki rolü ve ilişkisi irdelenmekte, eğitimcilerin, okulların, ders

programlarının, çevre duyarlılığı ve çevre bilinci yüksek bireyler yetiştirmeye uygunluğu sorgulanmaya başlanmıştır. Çevre için eğitimin gerekliliği, önemi ve okullarda öğrencilere yeterli çevre bilinci verilmesiyle ilgili konular tartışılmaya başlanmıştır. Çevre konusunda bilinçli ve duyarlı bireyler yetiştirmek, çevre sorunlarının çözümü için en etkili yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyleri çevre konusunda bilgilendirme ve onlara olumlu tutumlar kazandırarak davranış değişikliği oluşturma zorunluluğu vardır. Çevreye karşı olumsuz tuma sahip bireylerin çevre sorunlarına duyarlı olacağı ve hatta çevreye karşı sorun yaratmaya devam edeceği şüphesizdir (Uzun ve Sağlam, 2006). Çevre eğitimi; bilgilendirme, bilinçlendirme, uyarma, dengeleme, geliştirme, koruma vb. süreçleri içermekte ve insanlarda bu yönde davranışlar oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, insanın biyofiziksel ve sosyal çevresiyle ilgili değerlerin, tutumların ve kavramların tanınması ve ayırt edilmesini de hedeflemektedir (Güler, 2009: 32). Ülkemizde çevre eğitiminin temeli, doğayı ve doğal kaynakları korumaya yöneliktir. İlköğretimde çevre eğitiminin amacı, çocuklara teorik bilgiler yüklemek değil, çevrenin ve çevre sorunlarının farkına varmalarını sağlamak olmalıdır (Ayvaz, 1998).

Çevresel değerleri korumanın ve sorunları gidermeye çalışmanın hareket noktası, sorunları bilmek ve tanımaktır. Bu bilme ve tanıma ihtiyacı, amaçlara ulaşmak için belirlenecek politikaların tespitinde ve uygulanmasında önemli derecede söz sahibi bulunan yöneticiler eğitimciler ve hatta ebeveynler için bir zorunluluktur (Tecer, 2007). Bu noktada okullarda uygulanan izcilik faaliyetleri çok önemli bir yer tutmaktadır. Bugün izciliğin doğal tabiata ve çevreye verdiği önem herkes tarafından bilinmektedir. Yapılan faaliyetlerin birçoğunun içeriğinde çevreyi ve doğayı koruma amaçlı doğrudan uygulamaya yönelik birçok beceri kazandırılmaktadır. Günümüzde, doğal çevreyi daha iyi korumak ve geliştirmek amacı ile ayrıca “Çevre İzciligi” kurulmuştur. Çevre izciligi, tüm izcilik bilgilerinin yanında gençleri çevre konusunda branşlaştırmış ve doğal çevre eğitimi vermeyi ilke edinmiştir. İzcilik bu yararlı faaliyetlerine rağmen akademik çevreler bakımından çok dikkat çeken bir uygulama alanı olmamıştır. Bugün literatüre bakıldığında izcilik faaliyetleri ile ilgili yapılan araştırmalara rastlansa da (Kutlu, 2001; Güven, 2003; Şahin, 2007; Sapsız, 2008; Balcı Çelik ve Deniz, 2008), sayısı oldukça azdır. Bu araştırmalarda, çoklu zekâ kuramı uygulamaları ve rekreasyonel bir etkinlik olarak izciliğin değerlendirilmesi ile izciliğin bireyin özgüvenine ve yaş ve cinsiyet açısından duygusal zekâyâ etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İzcilikte bireye kazandırılmaya çalışılan önemli değerlerden biri olan çevreyle ilgili bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada, izcilik faaliyetlerine katılan öğrencilerin aldıkları

eğitimin çevreye karşı olan tutum ve farkındalıklarını nasıl etkilediğini ve bu doğrultuda izcilik faaliyetlerinin değerlendirilmesi ile ortaya somut bir örnek koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranmıştır:

1. İzci öğrencilerle diğer öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Kız ve erkek izci öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. İzci lideri öğretmenlerin görüşlerine göre izci öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları ile okuldaki diğer öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları konusunda ne düşünüyorlar?
4. Sınıfında izci öğrenciler bulunan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre izci öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları ile sınıftaki diğer öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları konusunda ne düşünüyorlar?
5. İzci lideri ve sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre izcilik faaliyetleri öğrencilere çevre bilinci ve tutumu kazandırmada gerekli midir?

Yöntem

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2002: 77). Araştırma ayrıca nicel ve nitel araştırma modellerinin bir arada kullanıldığı karma model şeklindedir. Karma model, nitelin ve nicelin kendi başına kullanımı ile derinlemesine veri elde edilemediği durumlarda her iki yöntemin avantajlarının birlikte kullanılarak zengin veri elde edilmesini sağlayan bir modeldir (Spitzlenger, 2006). Nitel araştırma sonuçları, nicel verilere derinlik, ayrıntı ve anlam kazandırır. Nicel yöntemler bir evrene veya duruma ait genel bazı temaların bulunmasını sağlar. Nicel veri, odaklanma alanlarını saptamada kullanılırken nitel veri ortaya çıkan alanlara anlam kazandırmak için kullanılabilir. Sosyal bilimlerde her iki araştırma yönteminin de kendine özgü açıklamalar getirdiği ve diğerinin yeterince açıklayamayacağı boyutlar vardır. Bu nedenle her iki yöntemde gerekli yönlerini alarak, birbirinin tamamlayıcısı olarak kabul edip kullanmak, araştırma için yararlı olacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma grubu

Bu araştırma 2008-2009 öğretim yılının ikinci yarısında Adana il merkezindeki izcilik faaliyetleri gerçekleştiren farklı sosyo-ekonomik (il merkezi, kenar mahalle okulları vb.) düzeydeki ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıfları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma 214 izci öğrenci 181 izci olmayan toplam 395 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. İzci öğrencilerin 105'i kız 109'u ise erkek öğrencidir. İzci olmayan öğrencilerin ise 95'i erkek, 86'sı ise kızdır. Ayrıca araştırmada 7 izci lideri öğretmen ile 7'de sınıfında izci öğrenciler bulunan 4. ve 5. sınıf, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. İzci lideri öğretmenlerin 5'i kadın 2'si erkektir. Sınıf öğretmenlerinin ise 3'ü erkek 4'ü kadın öğretmendir. Öğretmenlerin hepsi 5 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir.

Verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi

Araştırmada ilköğretim öğrencileri için hazırlanmış olan ÇTÖ (Çevre Tutum Ölçeği) kullanılmıştır. Bu ölçek ile 6., 7. ve 8. sınıftaki çocukların çevresel düşünce, duygu ve davranışları ölçülmüştür. Ölçek Atasoy, (2005) tarafından geliştirilmiştir. Atasoy, (2005) Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili olarak yaptığı çalışmada, ölçeğin Cronbach Alpha değeri ,85 olarak hesaplanmıştır. Bu ölçek ilköğretim 4. ve 5. sınıflara uygulanacağı için 150 öğrenci üzerinde tekrar güvenilirlik çalışması yapılmış ve Cronbach Alpha değeri ,71 bulunmuştur. Ölçeğin geçerliliği ile ilgili olarak ta uzman görüşüne başvurulmuştur. ÇTÖ'nde toplam 25 madde yer almaktadır. ÇTÖ'deki 25 madde Likert Tipi 5'li cevap formatında hazırlanmıştır: Kesinlikle katılıyorum, çoğunlukla katılıyorum, kararsızım, çoğunlukla katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum şeklindedir. Verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Nitel verilerin analizi ise betimsel analiz yöntemine göre yapılmıştır. Bu amaçla araştırmacı tarafından izci lideri öğretmenler ve sınıf öğretmenleri için açık uçlu ikişer sorudan oluşan iki görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan soru formunun kapsam geçerliliği için soru formunun alan uzmanlarınca incelenmesi sağlanmış, ayrıca 2 öğretmen ile de ön değerlendirme yapılmıştır. Böylece öğretmenlerin soru formundaki soruları anlayıp anlamadıkları kontrol edilmiştir. Görüşmenin ilk yapıldığı öğretmenden başlanarak bütün öğretmenlere görüşme sırasına göre bir numara verilmiş ayrıca görüşme yapılan öğretmenler (S.Ö.1,2,3...) izci lideri öğretmenler ise (İ.L.Ö.1.2.3...) şeklinde ifade edilmişlerdir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi “İzci öğrencilerle diğer öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Araştırmada bu farklılığı bulmak için izcilik faaliyetlerine katılan öğrencilerle izci olmayan öğrencilerin çevre tutum ölçeğine verdikleri cevaplar t testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1: İzci öğrencilerle izci olmayan öğrencilerin çevreye karşı tutumlarının karşılaştırılması

	N	\bar{X}	Ss	t	p
İzci Öğrenciler	214	110,06	8,622	3.636	.000
İzci olmayan öğrenciler	181	106,46	10,665		p<.05

Tablo 1 incelendiğinde izci öğrencilerin çevreye karşı tutum puan ortalamaları $\bar{X}=110.06$ izci olmayan öğrencilerin ise $\bar{X}=106.46$ olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile yapılmış elde edilen 3.636 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre izci öğrencilerin çevreye karşı tutum puan ortalamaları izci olmayan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir (p<.05).

Araştırmanın ikinci alt problemi “Kız ve erkek izci öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Araştırmada bu farklılığı bulmak için izcilik faaliyetlerine katılan kız ve erkek öğrencilerin çevre tutum ölçeğine verdikleri cevaplar t testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyet değişkine göre izci öğrencilerin çevreye karşı tutumlarının karşılaştırılması

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Kız	105	110,64	8,215	.969	.334
Erkek	109	109,50	8,999		p>.05

Tablo 2 incelendiğinde kız öğrencilerin çevreye karşı tutum puan ortalamaları $\bar{X}=110.64$ erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=109.50$ olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile yapılmış elde edilen .969

t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre izci öğrencilerin çevreye karşı tutum puanı cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>.05$).

Araştırmanın üçüncü alt problemi “İzci lideri öğretmenlerinin görüşlerine göre izci öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları ile okuldaki diğer öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları konusunda ne düşünüyorlar?” şeklindedir. İzci lideri öğretmenlerin bu soruya vermiş oldukları cevaplara bakıldığında izci lideri öğretmenlerin tamamı izci öğrencilerin çevreye ilişkin tutumlarında diğer öğrencilerden farklılıklar gözlemlendiğini kesin bir dille belirtmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren izci lideri bir öğretmen: *Kesinlikle aralarında bir fark var. Çevreyle ilgili konularda tüm öğrencilere aynı eğitimi vermemize rağmen izci öğrenciler daha istekli davranmaktalar. Örneğin atık pil toplama kampanyası konusunda tüm öğrencilerimize bunun zararları hakkında bilgi verilmesine rağmen izci öğrenciler daha duyarlılar ev ev dolaşıp atık pil toplamaya çalıştıkları tanıdıkları herkesten bu konuda yardım istedikleri görülmüştür. Diğer öğrenciler bu kampanyaya kısa bir süre katılmış izci öğrenciler ise sürekli bir katılım göstermişlerdir (İ.L.Ö.6) şeklinde belirtirken bir başka izci lideri öğretmen: *Oldukça belirgin farklar gözlemliyorum. İzci öğrenciler doğa ve çevreye daha duyarlı. Çöpleri yere atmama, çevre temizliği ve düzeni konusunda çok daha hassaslar. Arkadaşlarını uygun bir dille uyardıklarına da defalarca şahit oldum. Bu çok güzel” (İ.L.Ö. 5) şeklinde belirtirken bir başka izci lideri öğretmende benzer görüşlerini: *Kesinlikle büyük bir fark oluyor, izciliği yaşam biçimi haline getiren öğrenciler çevresini kirletmiyor geri dönüşümünde ellerinden geleni yapıyorlar. Evde atıkları ayırıp ailesine de örnek oluyorlar. Poşet kullanımını en aza indirmeye çalışıyorlar. Arkadaşları yere çöp attığında hemen uyarıyorlar. Atık toplamada öncülük ediyorlar (İ.L.Ö.1) şeklinde ifade etmiştir. Yapılan açıklamalara bakıldığında izci lideri öğretmenler izci öğrencilerin çevre konusunda diğer öğrencilerden kesinlikle daha duyarlı olduklarını gözlemlediklerini belirtmişlerdir.***

Araştırmanın dördüncü alt problemi sınıfında izci öğrenciler bulunan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre izci öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları ile sınıftaki diğer öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları konusunda ne düşünüyorlar? şeklindedir. Sınıfında izci öğrenciler bulunan sınıf öğretmenlerinin bu soruya vermiş oldukları cevaplara bakıldığında öğretmenlerin çoğu (6) izci öğrencilerin daha duyarlı olduklarını belirtmişlerdir. Sadece bir öğretmen ise aralarında fark olmadığını belirtmiştir. Aralarında fark olduğunu düşünen sı-

nıf öğretmenlerinden biri bu konuda görüşlerini: *İzci öğrenciler daha duyarlılar. Bu tür etkinliklere katılmakta daha isteklidir. Doğaya bakış açıları daha farklı ve arkadaşlarını yönlendirmede bir öğretmen kadar başarılılar* (S.Ö.6) şeklinde belirtirken bir başka öğretmen ise görüşlerini: *“Fark var. İzci öğrenciler çevreye ilişkin tutumda çok daha duyarlı, bilinçli ve faaliyetlerde daha isteklidir. Sanırım doğa ile iç içe olmaları ve uygulama faaliyetleri bu durumu destekliyor”* (S.Ö. 4) sözleriyle açıklarken bir başka öğretmen ise görüşlerini: *“Oldukça belirgin farklar var. Örneğin izci öğrenciler çevre konulu ödev ve araştırmalarda çok daha başarılılar. Bitki ve hayvan sevgisi konusunda güzel örnekler teşkil ediyorlar. İletişim konusunda da bariz farklar var”* (S.Ö. 2) şeklinde ifade etmiştir. İzci öğrenciler ile diğer öğrenciler arasında fark olmadığını düşünen 1 öğretmen ise görüşlerini: *“Öğrencilerin hepsi çevre konusunda duyarlılar. Bu konuda üzerlerine düşen görevleri yerine getiriyorlar. Bu nedenle ben izci öğrenciler ile diğer öğrenciler arasında bir fark göremiyorum”* (S.Ö.7) şeklinde belirtmiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi sınıfında izci lideri ve sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre ilköğretimde okuyan öğrencilere çevre bilinci ve tutumu kazandırmada izcilik faaliyetleri gereklidir? Neden? şeklindedir. Sınıf ve izci lideri öğretmenlerin bu soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında bu konuda öğretmenlerin neredeyse tamamı (13) izcilik faaliyetlerinin öğrencilere çevre bilinci kazandırmada gerekli olduğunu düşünmekte yalnızca 1 öğretmen ise gerekli olmadığını ifade etmiştir. İzcilik faaliyetlerinin gerekli olduğunu düşünen öğretmenlerden biri bu konudaki görüşlerini: *“Kesinlikle gerekli. Okulda ağırlıklı olarak öğretim yapılmaktadır. Bundan dolayı öğrencilerin özellikle yaşama ilişkin becerileri kazanmada bazen eksik yanlar kalmaktadır. İzcilik faaliyetlerinin bu açığın kapatılmasında çok önemli olduğunu düşünüyorum”* (İ.L.Ö. 2) şeklinde ifade ederken bir başka öğretmen görüşlerini: *“Gerekli olduğunu düşünüyorum hem de çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Her geçen günde değerinin arttığına inanıyorum. Bu sadece çevre konusu içinde geçerli değil birçok konu için geçerli. Çünkü izcilik, okulda dersler ve testler evde internet ve dersler arasında sıkışan ve böylece sosyalleşemeyen, bencilleşen dünyanın kendi çevresinden ibaret olduğunu düşünen veya isteyen sorunlu çocukların sosyalleşmesini, dış dünyayı tanımasını, paylaşmayı öğrenmesi ve daha birçok insani değerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır”* (İ.L.Ö. 3) şeklinde belirtmiştir. Bu konuda bir sınıf öğretmeni ise görüşlerini: *“Kesinlikle gerekli. Doğada vakit geçiren, hayvanlara ve bitkilere çok değer ve-*

ren, bir çiçek boynunu büktüğünde üzülen öğrencilerim var. İzcilik faaliyetleri çocuklara yeni ufuklar açtığı gibi diğer öğrencilere de önemli bir örnek teşkil ediyor. Bu faaliyetlerin yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum” (S.Ö. 1) şeklinde belirtirken, aynı görüşte olan bir başka sınıf öğretmeni ise görüşlerini: “Kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum öğrencilerimizde her konuda olumlu değişiklikler oluyor. Bu değişiklikler sadece bizim tarafımızdan değil aileler tarafından da bana bildirilmiştir. Aileler çocukların evde daha düzenli oldukları, daha paylaşımcı ve dikkatli olduklarını söylemişlerdir. Günümüz eğitim siteminde deyim yerindeyse bir yarış atına çevrilen çocuklarımız izcilik faaliyetleriyle kısa bir sürede olsa doğayla iç içe olmakta doğayı tanımakta ve rahatlamaktadırlar. Çocukların kendilerine olan güvenleri artmaktadır” (S.Ö. 6) şeklinde belirtmiştir. İzcilik faaliyetlerinin öğrencilere çevre bilinci ve tutumu kazandırmada gerekli olmadığını düşünen bir öğretmen ise görüşlerini: “bu konuda çok gerekli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü izcilik faaliyetleriyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılan birçok becerinin zaten programda yer almaktadır. Eğer program öğrencilere doğru bir şekilde verilirse öğrenciler bu becerileri zaten kazanırlar” (S.Ö. 7) şeklinde ifade etmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma ile izcilik faaliyetlerine katılan öğrenciler ile izcilik faaliyetlerine katılmayan öğrencilerin çevreye karşı tutumları ölçülmeye ve öğretmenlerinin gözlemlerine göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra izcilik faaliyetlerine katılan öğrencilerin çevreye karşı olan tutumlarını cinsiyete göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırmanın ilk alt problemine göre izci öğrencilerin çevreye karşı tutumları izci olmayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonucun, öğrencilerin izcilik faaliyetleri sırasında kendilerine verilen çevre eğitiminden olumlu etkilendiklerini dolayısıyla izcilik faaliyetlerinin önemini ortaya koyduğu söylenebilir. İzcilik faaliyetleri doğayla iç içe yürütülmektedir. Bu dönemde çocuğun çevre çalışmalarına katılımı, çevresel kulüp ve örgütlere üyelikler, bitki ve hayvanlarla ilgili yapılan deneyler, araştırmalar, doğa gezileri ve doğadaki uygulamalı çalışmalara ilgi ve istek çocuğun çevreyle ilgili aile, sınıf ve toplumsal değerlerini de yansıtır (Tecer, 2007). Bu nedenle erken yaşlarda bireyin çevresiyle ilgili etkinliklere doğrudan katılması bireylerin çevrelerine karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine önemli katkılar sağlayacaktır. Nitekim Çocukluk Birliği (Childhood Alliance) adlı kuruluş tarafından yayınlanan bir raporda, çocukluk döneminin doğal dünyaya ilişkin endi-

şe, ilgi, farkındalık, eğilim, değer verme ve bilgi kazanma açılarından kritik bir dönem olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, çevreye ilişkin çalışmalara erken yaşlarda başlanması büyük önem taşımaktadır denmektedir (Cordes ve Miller, 2000, akt: Gökçe ve diğ., 2007). İzcilikle ilgili yapılan diğer çalışmalarda da izcilik faaliyetlerinin önemi çeşitli açılardan ortaya konmuştur. Şahin (2007) tarafından izcilik uygulamalarının çoklu zekâ açısından değerlendirilmesi adlı çalışmada izcilik uygulamalarına katılan öğrencilerin sırasıyla içsel zekâ ve sosyal zeka, liderler tarafından da en fazla gelişme görülen alanlar olarak değerlendirilirken, bedensel zeka ile doğa zekası da öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Sapsız (2008) tarafından yapılan çalışmada da, izcilik faaliyetlerinin öğrenciler açısından verimli geçtiği, etkinliklerin öğrencilerin eğitimlerine ve sosyal yaşantılarına olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Kutlu (2001) tarafından yapılan çalışmada da kız ve erkek izcilerin, izci olmayan kız ve erkeklerden daha özgüvenli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise kız ve erkek izci öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu konuda, Aslan, Uluçınar Sağır ve Cansaran (2008) tarafından ilköğretim 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını ölçmek için yaptıkları araştırma ile Uluçınar Sağır, Aslan, ve Cansaran (2008) tarafından ilköğretim öğrencilerine yönelik yapılan ilköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi adlı bir başka çalışmada da kız ve erkek öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yine Meydan ve Doğu (2008) tarafından ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre problemlerine ilişkin görüşlerini ölçmek amacıyla yapılan çalışmada kız ve erkek öğrencilerin çevre problemlerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar yaptığımız araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Bunlardan farklı olarak Yılmaz, Boone ve Andersen (2004), Atasoy (2005), Gökçe ve diğ. (2007), Atasoy ve Ertürk, (2008) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda kız ve erkek öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Araştırmanın nitel kısmından elde edilen sonuçlarına bakıldığında ilk olarak izci lideri öğretmenlerin görüşlerine göre izci öğrenciler ile diğer öğrenciler arasında çevreye ilişkin tutum konusunda bir fark gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Görüşme yapılan izci lideri öğretmenlerin tamamı izci öğrencilerin bu konuda daha duyarlı olduklarını yönünde görüşler belirtmiştir. Bu konuda

görüş bildiren sınıf öğretmenlerinin biri hariç diğer sınıf öğretmenleri de izci öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları ile diğer öğrencilerin tutumları arasında izci öğrenciler lehine bir fark gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara bakarak izci öğrencilerin katıldıkları kamplar ve diğer çalışmaların öğrencilerin çevreye yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin (2010) yaptıkları çalışmada okullarda verilen çevre eğitiminin öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının geliştirilmesinde yetersiz kaldığını, Guveritz (2000) yaptığı çalışmasında ise sadece bilgiye dayalı çevre eğitimi verilmesi durumunda kişilerin çevre sorunlarının çözümünde aktif rol almaktan kaçındıklarını belirtmişlerdir. Ozaner'e (2004) göre çevre eğitimi içeriği itibari ile çok disiplinli bir karakter taşımalı ve okul içi ve okul dışı programlarının bir arada uygulanması ile gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin bulgulara bakıldığında hem izci lideri hem de sınıf öğretmenlerin neredeyse tamamı izcilik faaliyetlerinin çevreye ilişkin tutum kazandırmada bununla birlikte yine birçok konuda (iletişim, özgüven, cesaret v.s.) gerekli olduğunu belirtmektedirler. Bu sonuçlar yukarıda da bahsedilen Kutlu (2001) ve Sapsız (2008) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Öğretmenler, öğrencilerin okulda sadece bilgiye dayalı bir öğretim ile birlikte dersler ve testler arasında sıkışıp kaldıklarını belirtmişlerdir. İzcilik faaliyetleriyle öğrencilerin okulda öğrendiklerini hayata geçirme ve daha kolay davranışa dönüştürme fırsatı bulduklarını aynı zamanda okul ortamının yoğunluğundan uzaklaşıp rahatladıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşlere bakarak izcilik faaliyetlerinin okul eğitiminin bir parçası ve destekçisi olduğu söylenebilir. Özalp (2009) çalışmasında izcilik ile çocuk ve gencin grup içinde ve bizzat tabiatın kucağında eğitilmesiyle karakter, beceri, sağlık, dayanıklılık, cesaret vs. konularda daha iyi ve daha çabuk eğitilebileceklerini belirtmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak şu öneriler getirilebilir:

- i.* İzcilik faaliyetlerini tüm okullara yaymak için çalışmalar yapılmalıdır.
- ii.* İzcilik faaliyetlerine öğrencilerin daha fazla katılımını sağlayabilmek için gerekli çalışmalar, ilgili kurumlar, kişiler (öğretmen veli, yönetici vb.) tarafından yapılmalıdır.
- iii.* Bütün öğrencilerin zaman zaman izcilik faaliyetlerine katılması ve bu eğitimlerden faydalanılması sağlanabilir.
- iv.* İzcilik faaliyetlerinin önemini ortaya koymak adına bu konu ile ilgili çeşitli konularda yapılan veya yapılacak çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.

Kaynakça

- Aslan, O., Uluçınar Sağır, Ş. & Cansaran, A. (2008). Çevre tutum ölçeği uyarlanması ve ilköğretim öğrencilerinin çevre tutumlarının belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 283 -295.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre için eğitim: İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayvaz, Z. (1998). *Çevre eğitime giriş*. İzmir: Çevre Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Balcı Çelik, S. & Deniz, E. M. (2008). A Comparison of scouts' emotional intelligence levels with regards to age and gender variables: A Cross-cultural study. *İlköğretim Online*, 7 (2), 376-383. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. & Özden, M. (2007). İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. *İlköğretim Online*, 6 (3), 452-468. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Gurevitz, R. (2006). Affective approaches to enviromental education: Going beyond the imagined worlds of childhood? *Ethics, Place and Environment*. 3(3), 253-269.
- Güler, T. (2009). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34(151), 30-43.
- Güven, İ. (2003). Osmanlı'dan günümüze izciliğin gelişimi ve Türk eğitim tarihindeki yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 65-72.
- İzcinin El Kitabı (2009). <http://www.izcilikgonulluleri.org/kitap/kitapmenu.html> (14.04.2009).
- İzci ve Çevre (2009). İnternet adresinden 14.12.2010 tarihinde erişildi. <http://www.sakaryaizcileri.com/teknik-bilgiler/doga-bilgileri/izci-ve-cevre.html>.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kutlu (Baysal), E. (2001). *İzcilik etkinliklerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Meydan, A. & Doğu, S. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre sorunları hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 267 -277.

- Ozner, S. (2004). Türkiye’de okul dışı çevre eğitimi ne durumda neler yapmalı?. *Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi Bildiri Kitabı (67-98)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi & Biyologlar Derneği, Abant–Bolu.
- Özalp Uyanık, S. (2009). *TİF ve MEB izci liderlerinin izcilik hakkında görüşleri ve mesleki motivasyon düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sapsız, A. (2008). *Rekreasyonel bir etkinlik olarak ilköğretim izciliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, C. (2007). *İzcilik uygulamalarının çoklu zekâ açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. & Çetin, T. (2010). Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 231-248.
- Tecer, S. (2007). *Çevre için eğitim: Balıkesir ili ilköğretim öğrenciler çevresel tutum, bilgi, duyarlılık ve aktif katılım düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tung, C.Y., Huang, C. C. & Kawala, C. (2002). The effects of different environmental education programs on the environmental behavior of seventh-grade students and related factors. *Journal of Environmental Health*, 64(7), 24-29.
- Uluçınar Sağır Ş., Aslan, O & Cansaran A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *ilköğretim Online*, 7(2), 496-511. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Uzun, N. & Sağlam, N. (2006). Ortaöğretim öğrencileri için çevresel tutum ölçeği geliştirme ve geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 240-250.
- Yıldırım, A. Y. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, O., Boone, W. & Andersen, H. O. (2004). Views of elementary and middle school Turkish students toward environmental issues. *International Journal of Science Education*. 26(12), 1527-1546.